

Kuramdan Uygulamaya

Okul Dışı Öğrenme Ortamları

Editörler: Adnan KÜÇÜKOĞLU · Halil İbrahim KAYA

3. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU - Doç. Dr. Halil İbrahim KAYA

KURAMDAN UYGULAMAYA OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI

ISBN 978-625-8325-34-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğı yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŐ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğı olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Kasım 2020, Ankara

3. Baskı: Ekim 2022, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. őti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*Okul sadece dört yanı duvarla çevrili,
tepesinde dam olan yer değildir.
Okul her yerdir!
Sırasında bir orman, sırasında dağ başı.*

Öğrenimin, bilginin var olduğu her yerdir...

*Mahmut Hoca
(Hababam Sınıfı)*

ÖN SÖZ

Okul ile hayatı birleştirme düşüncesi oldukça eskiye dayanmaktadır. Ancak buna rağmen uygulamada formal süreçlerin neredeyse her zaman eğitim uygulamalarına hakim olduğu görülmektedir. Dönemsel olarak farklılıklar gösterecek şekilde okulun tek başına tüm öğretim sürecinin öznesi olduğu varsayımı öğrenme için işe koşulabilecek -belki de daha etkili- bir çok alternatifi görmezden gelmemize neden olmuştur. Eğitim teorisyenlerinin öteden beri vurguladıkları okul dışı öğrenme süreçleri daha yeni yeni formal eğitim uygulamalarına entegre edilmektedir. Bu doğrultuda okul dışı öğrenme ve eğitimde program dışı etkinlikler öne çıkan yaklaşımlar olarak dikkati çekmektedir. Öğretmen yetiştirme programlarının güncellenmesi süreçlerinde bu yaklaşımlar öğretmen adaylarının bilgi ve becerisini geliştirecek birer ders olarak öğretim programlarındaki yerini almıştır. Öğretim süreçlerine esneklik ve çeşitlilik katarak okulu destekleyecek olan okul dışı öğretim uygulamalarının öğrenme fırsatlarını zenginleştirme potansiyeli oldukça yüksektir. Bu bağlamda öğretmenlerin bütüncül bir anlayışla okulun dışını da öğretimin bir parçası olarak kendi eğitim uygulamalarına eklemeleri önem taşımaktadır.

Okulun yegâne öğretim kaynağı olmadığı fikrinden hareketle hazırlanan bu kitapta okul dışı öğrenme süreçleri kuramsal altyapısı, uygulama süreçleri ve değerlendirme boyutlarıyla ele alınmış bulunmaktadır. Birbirini tamamlayan altı bölümden oluşan eserin ilk bölümünde okul dışı eğitim süreçlerinin temelleri ele alınırken; ikinci bölümde ise okul dışı ortamlarda öğretim süreçleri ayrıntılı olarak incelenmektedir. Üçüncü bölümde okul dışı ortamlarda kullanılacak öğretim materyalleri örneklenilerek özellikle okulun dışında olmanın getirdiği avantajları kullanmaya yardımcı olacak mobil öğretim araçları ve teknolojik eğitim uygulamaları örneklenilerek açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde ise ülkemizde öğretim süreçlerinde kullanılacak alanlar örneklenilmektedir. Beşinci bölümde okul dışı ortamlarda işe koşulacak olan öğretim süreçlerinin planlama, uygulama ve değerlendirme boyutları ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Son bölümde ise daha çok okula alternatif yaklaşımlar getiren bazı eğitim uygulamalarının perspektifinden okul dışı öğrenme süreçleri örneklenilerek açıklanmaktadır.

Okuyucularına öğrenmek ve öğretmek için okulun dışındaki fırsatlara ilişkin farkındalık kazandırmayı ve onlardan nasıl yararlanabileceklerini göstermeyi amaçlayan bu kitabın meydana gelmesinde zamanlarını ayırarak titiz çalışmaları

rıyla katkı sağlayan değerli bölüm yazarlarına ve okuyucularla buluşturan Pegem Akademi ailesine şükranlarımızı sunarız. Eğitim bilimleri alanına ve öğretmen eğitime katkı sağlaması ümidiyle...

Editörler

Prof. Dr. Adnan Küçüköğlü
ORCID No: 0000-0002-8522-258X

Doç. Dr. Halil İbrahim Kaya
ORCID No: 0000-0002-2436-2829

Bölümler ve Yazarları

Editörler: Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU - Doç. Dr. Halil İbrahim KAYA

1. Bölüm: Okul Dışı Eğitim ve Öğrenme

Doç. Dr. Rasim TÖSTEN - Siirt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5135-7286

2. Bölüm: Okul Dışı Ortamlarda Öğretim

Dr. Öğr. Üyesi Zehra Sedef KORKMAZ - Artvin Çoruh Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3466-8119

3. Bölüm: Okul Dışı Öğretim Materyalleri

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün GÜNBAŞ - Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2578-3083

4. Bölüm: Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Geliştirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Meral METİN GÖKSU- Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6858-7544

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba SÖMEN- Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5436-9300

5. Bölüm: Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri

Arş. Gör. Duygu İLERİTÜRK- Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0409-4281

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU- Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-8522-258X

6. Bölüm: Okul Dışı Öğrenme ve Alternatif Eğitim Uygulamaları

Prof. Dr. Murat TAŞDAN - Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8675-6068

Doç. Dr. Halil İbrahim KAYA - Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2436-2829

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Bölümler ve Yazarları.....	vii

1. BÖLÜM OKUL DIŞI EĞİTİM VE ÖĞRENME

GİRİŞ	2
Eğitim ve Öğrenme	3
Eğitim.....	3
Formal Eğitim ve Öğrenme	4
İnformal Eğitim ve Öğrenme.....	4
Non-Formal Eğitim ve Öğrenme	4
Okul Dışı Eğitim ve Öğrenme	5
Okul Dışı Eğitimin Önemi	8
Okul Dışı Eğitimin Özellikleri	9
Okul Dışı Öğrenme Ortamları	11
SONUÇ	15
ÖZET	17
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	18
KAYNAKÇA	21

2. BÖLÜM OKUL DIŞI ORTAMLARDA ÖĞRETİM

GİRİŞ.....	24
Okul Dışı Ortamlarda Öğretim.....	24
Okul Dışı Ortamlarda Gerçekleşen Öğrenme Süreçleri	27
Okul Dışı Öğrenme Ortamına Uygun Öğrenme-Öğretme Yaklaşımları	28
Deneyimsel Öğrenme.....	28
Probleme Dayalı Öğrenme.....	32
Proje Tabanlı Öğrenme	33
Hizmet Ederek Öğrenme	35
Yer Temelli Öğrenme.....	36
OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARINA UYGUN YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	38
Gezi	38

Sergi	40
Beyin Fırtınası	42
Ben Kimim? Ben Neyim?	43
Tahmin Et-Gözle-Açıkla (TGA)	43
Neler Biliyoruz? Neler Bilmek İstiyoruz? Neler Öğrendik? (3N)	43
Ne? Ne Demek? Ne Yapacağız Şimdi?	45
ÖZET	47
DEĞERLENDİRME SORULARI	48
KAYNAKÇA	50

3. BÖLÜM

OKUL DIŞI ÖĞRETİM MATERYALLERİ

GİRİŞ.....	56
EĞİTİMDE MATERYAL KULLANIMI	56
OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI VE MATERYALLER	58
Görsel Öğrenme Materyalleri.....	59
Çalışma Yaprakları	59
Çalışma Kitapçıkları	60
Broşürler.....	61
Bilgi Yaprakları	63
Haritalar	63
Kavram Haritaları	65
Rubrikler.....	66
Üç Boyutlu Materyaller	67
İşitsel Materyaller	68
Sesli Rehberler (Kulaklıklar).....	68
Mobil Öğrenme Araçları (Görsel-İşitsel Araçlar).....	69
Tabletler	71
Akıllı Telefonlar	72
Avuç İçi Bilgisayarlar	73
Teknolojik Uygulamalar (Görsel-İşitsel Uygulamalar)	75
Websiteler	75
Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları	76
ÖZET	77
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	79
KAYNAKÇA	81

4. BÖLÜM

OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARININ GELİŞTİRİLMESİ

GİRİŞ.....	88
MÜZELER.....	88
Anadolu Medeniyetler Müzesi (Ankara)	91
Cumhuriyet Müzesi (Ankara)	91
Balıkesir Kuva-yi Milliye Müzesi	92
Burdur Doğa Tarihi Müzesi	92
Türk İslam Eserleri Müzesi (Yeşil Medrese- Bursa)	92
Troya Müzesi (Çanakkale)	92
Alacahöyük Müzesi (Çorum)	93
Diyarbakır Müzesi.....	93
Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi	93
Ayasofya Müzesi (İstanbul).....	94
Topkapı Sarayı Müzesi (İstanbul).....	94
Kafkas Cephesi Harp Tarihi Müzesi (Kanlı Tabya- Kars)	95
Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi (Muğla)	96
Zonguldak Maden Müzesi	96
İstanbul Oyuncak Müzesi	96
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi (İstanbul).....	97
Kont Szechenyi İtfaiye Müzesi (İstanbul).....	97
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Müzesi (İstanbul).....	98
Santralistanbul Enerji ve Çağdaş Sanatlar Müzesi	98
Miniatürk Mini Türkiye Parkı (İstanbul).....	99
Tales Matematik Müzesi (Aydın)	99
Zaman Müzesi (Konya)	100
BİLİM MERKEZLERİ VE PLANETARYUMLAR	100
İTK Gezegenevi (İzmir)	101
Uzay Kampı Türkiye (İzmir).....	102
Gaziantep Gezegenevi ve Bilim Merkezi	102
Feza Gürsey Bilim Merkezi (Ankara).....	102
ODTÜ Toplum ve Bilim Merkezi (Ankara)	103
Sancaktepe Bilim ve Deney Merkezi (İstanbul)	103
Bornova Belediyesi Dost Bilim Evi-Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi (İzmir)103	
Konya Bilim Merkezi	104
Kocaeli Bilim Merkezi	105

Bursa Bilim ve Teknoloji Merkezi Planetaryumu	105
Ali Kuşçu Gökbilim Merkezi (Ankara)	105
BOTANİK BAHÇELERİ	105
Çukurova Üniversitesi Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi (Adana)	106
Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi ve Herbaryum Araştırma ve Uygulama Merkezi (İzmir)	106
Gaziantep Botanik Bahçesi	107
Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (İstanbul)	107
Atatürk Üniversitesi (ATA) Botanik Bahçesi (Erzurum)	108
KÜTÜPHANELER	108
Beyazıt Devlet Kütüphanesi (İstanbul)	110
Milli Kütüphane (Ankara)	110
Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi (İstanbul)	110
Kadın Eserleri Kütüphanesi (İstanbul)	111
Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi (Ankara)	111
HAYVANAT BAHÇELERİ	112
Darıca Faruk Yalçın Hayvanat Bahçesi (Kocaeli)	113
Gaziantep Hayvanat Bahçesi	113
Kayseri Hayvanat Bahçesi	114
Bursa Hayvanat Bahçesi	114
İzmir Doğal Yaşam Parkı	114
Antalya Hayvanat Bahçesi	115
ÖREN YERLERİ VE ANTİK KENTLER	115
Efes Antik Kenti (İzmir)	115
Anı Ören Yeri (Kars)	116
Hattuşaş Antik Kenti (Çorum)	117
Çatalhöyük Antik Kenti (Konya)	117
Assos Ören Yeri (Çanakkale)	117
Olympos Ören Yeri (Antalya)	118
Sanayi Kuruluşları	118
Milli Parklar	119
Kuş Cenneti Milli Parkı (Balıkesir)	120
Yedigöller Milli Parkı (Bolu)	121
Başkomutan Tarihi Milli Parkı (Afyon)	121
Göreme Tarihi Milli Parkı (Nevşehir)	121
Ağrı Dağı Milli Parkı (Ağrı)	121
Altındere Vadisi Milli Parkı (Trabzon)	122
Nene Hatun Tarihi Milli Parkı (Erzurum)	122

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI	123
Türk Eğitim Derneği	123
Türk Hava Kurumu	123
Darüşşafaka Cemiyeti.....	124
Kızılay	124
ÖZET	125
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	126
KAYNAKÇA	128

5. BÖLÜM OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

GİRİŞ.....	138
OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ	139
OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN PLANLANMASI	145
OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN UYGULANMASI.....	153
OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	156
ÖZET	159
DEĞERLENDİRME SORULARI	160
KAYNAKÇA	161

6. BÖLÜM OKUL DIŞI ÖĞRENME VE ALTERNATİF EĞİTİM UYGULAMALARI

GİRİŞ	164
ALTERNATİF EĞİTİM	164
Kuramsal Temeller	165
ALTERNATİF OKULLARININ GEREKLİLİĞİ (DİJİTAL DÜNYA VE TEKNOLOJİK BAĞIMLILIK)	168
ALTERNATİF OKULLAR VE OKUL DIŞI ÖĞRENME	170
Mıknatıs Okulları	172
Demokratik Okul	173
Ev Okulu.....	175
Montessori Okulları.....	178
Reggio Emilia Okulları.....	181
ÖZET	184
DEĞERLENDİRME SORULARI.....	186
KAYNAKÇA	186
Yazarlar Hakkında.....	191

1. BÖLÜM

OKUL DIŞI EĞİTİM VE ÖĞRENME

Doç. Dr. Rasim TÖSTEN - Siirt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5135-7286

Bölüm Kazanımları

1. Formal, informal ve nonformal eğitim arasındaki farkı kavrar.
2. Okul dışı eğitim ve öğrenme kavramlarını tanımlar.
3. İnfornal ve nonformal öğrenmelerin temellerini açıklar.
4. Okul dışı eğitim ve öğrenmenin öneminin farkında olur.
5. Okul dışı eğitimin özelliklerini açıklar.
6. Okul dışı eğitim ve öğrenme etkinlikleri örnekler verir.

Bölüm İçeriđi

Giriş

Eğitim ve Öğrenme

Okul Dışı Eğitim ve Öğrenme

Okul Dışı Eğitimin Önemi

Okul Dışı Eğitimin Özellikleri

Okul Dışı Öğrenme Ortam Örnekleri

Özet

Değerlendirme Soruları